

Vammaispalvelulainsäädännön uudistaminen käynnistyy. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos järjestävät yhteistyössä kevään 2021 aikana kuulemistilaisuuksia vammaispalvelulainsäädännön uudistamiseen liittyen.

Vates-säätiön kommentit vammaispalvelulain valmennukseen ja tukeen sekä henkilökohtaiseen apuun liittyvistä säännöksistä

Vates-säätiön näkökulma ehdotetun 7 §:n sisältöön on erityisesti osatyökykyisten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden työllistymisen tukeen vaikuttavat asiat.

7 §:n sisältönä Valmennus ja tuki, on erittäin kannatettava. Pykäläehdotuksessa olisi kuitenkin tarpeen selkeämmin tuoda esille työllisyyden edistämiseen ja työelämäosallisuuteen liittyvät sisällöt. Ne on sisäkirjoitettu osittain kohtien 2) elämän muutostilanteet ja kohta 4) tavanomaisessa elämässä suoriutuminen alle. Tämä näkyy yksityiskohtaisissa perusteluissa (s.119). Yksinkertaisempi ja selkeämpi tapa olisi lisätä listaan vielä kohta 6) työllistymisen tuki.

Vammaisten henkilöiden työllistymisen tuki on vanhasta lainsäädännöstä jäljelle jääneiden Shl 27 d ja e varassa. Etenkin jälkimmäisiä on yritetty moneen otteeseen uudistaa siinä onnistumatta ja vaarana on, että ne unohtuvat täysin. Ko. pykälien mukaisissa toiminnoissa on molemmissa yhteensä yli 15000 henkilöä.

Muut säädöksen kirjaukset liittyvät vammaisten henkilöiden päivä- ja työtoimintaan. Kun samaan aikaan meneillään olevien rakenteellisten uudistusten ja erilaisten kokeilujen kohdalla vammaiset henkilöt eivät ole kohderyhmänä, uhkaa vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta näivettyä. Uudistusten myötä kuntien ja hyvinvointipalvelujen järjestämisvelvollisuus organisoituu uudelleen. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että kaikilla lainsäädännön ja hallinnon tasoilla on selkeä käsitys siitä, miten ja minne vammaisten henkilöiden ohjaus työllistymisen tuen palveluissa kohdentuu.

Koska muuta lainsäädäntöä ei tällä hetkellä vammaisten henkilöiden työllistymisen tuen suhteen olla uudistamassa, ja koska se näkyy erittäin ohuena tässä vaiheessa myös tässä laissa, on syytä lähtökohtaisesti saada siitä selkeä kirjaus.

7 §:n perusteluissa olisi huomioitava tämän lain suhde sosiaalihuoltolakiin, erityisesti §17 niiltä osin, kun vammaisella henkilöllä on mahdollisuus siirtyä palveluissa eteenpäin. Vammaisille henkilöille järjestetään työhön tukevia palveluja jo nyt eri lakien nojalla, mutta tässä ei tapahdu keskinäistä siirtymää tai muodostu esim. selkeää polkua palvelujen välillä valmiuksien karttuessa. Myöskään kustannusten kannalta tämä ei ole mielekäästä. Sekavuus heijastuu edelleen muihin palveluihin ja tukiin, joissa pitää ratkaista, minkä lain mukaan etuudet tai palvelut myönnetään (esim. kuljetus).

Toinen vammaissopimuksen toimintaohjelma on juuri laadittu. Olisi tarpeen tarkistaa, että lakiuudistuksen myötä vammaisten henkilöiden tosiasiallinen asema suhteessa työllistymiseen ja työelämäosallisuuteen ei heikkene.

Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että tarkoituksena olisi saada vammaisen henkilön omat kyvyt ja voimavarat täysimääräisesti käyttöön sekä edistää ja ylläpitää vammaisen henkilön yksilöllistä toimintakykyä. Tähän olisi hyvä lisätä soveltuvin osin myös työkykyyn liittyviä seikkoja.

Vates-säätiön näkemyksen mukaan ei ole tarpeen korostaa erikseen työn merkitystä, se on olennainen osa tavanomaista elämää. Riskinä on nimenomaan työllisyysnäkökohtien jääminen taustalle osaksi erilaisia toimeenpanon käytäntöjä ilman lain mukanaan tuomaa suojaa. Tämä on linjassa myös perusoikeuksien kanssa.

Helsingissä 16. päivänä maaliskuuta 2021

Jaana Pakarinen
Toimitusjohtaja
Vates-säätiö sr.